

רבי מאיר הכהן כ"ץ קאהן זצ"ל דומ"ץ דק"ק וואלענדארף

סוגי' דהרהינו פסחים ל"א

הגה"צ מוואלענדארף זצ"ל בן הגאון רב משה צבי הכהן כ"ץ זצ"ל אבדק"ק נעמישביג יצ"ו למד תורה מפי הגאון רבי יוסף יעקב הכהן כ"ץ זצ"ל אבדק"ק אנאד יצ"ו זקנו של הגאון רבי בן ציון הכהן קאהן זצ"ל אבדק"ק סעינפעטר יצ"ו מפה וויליאמסבורג, ועל פי עצת רבו הגאון"צ מאנאד זצ"ל הלך ללמוד תורה בישיבת מרן הכתב סופר זצ"ל, הוא היה רב גאון וצדיק תמים דיין מובהק בקרב ישראל דומ"ץ בק"ק וואלענדארף יצ"ו אשר בסלאוואקיע, וגם שקיל וטרי עם הגה"צ בעל באר שמואל מאונסדארף זצ"ל, ועם הגה"צ בעל פרי השדה מבאניהאד זצ"ל, היה ממיוחסי כהונה ונמשך יחוסו עד מאור הגולה רבינו הש"ך זצ"ל, והי' חתן הגביר והנגיד הנעלה טפסר לעדתו מוה"ר ארי' ליבוש קאראד ז"ל שהי' מהנציגים שהגינו בעד תורתנו הקדושה בעת שנחלקו היראים בשנת תרכ"ה לפ"ק במדינת אונגארן יע"א, ונפטר ביום שבת קודש פ' יתרו כ"ב שבט שנת תרס"ח לפ"ק, ובהלויתו שהיתה בעיר קאשוי יצ"ו נספד תמרורים ע"י הגאונים הצדיקים רבי מנחם מענדל שיק זצ"ל אבדק"ק סוקסא, ורבי שמואל דוד הלוי אונגאר זצ"ל דומ"ץ דק"ק קאמפאד (ואח"כ אבדק"ק טירנוי ונייטרא) והובא למנוחות עולם בעיר וואלענדארף יצ"ו, הוא הניח אחריו חיבורים בכת"י אשר תוכו רצוף אהבה חידושי סוגיות הש"ס, ודברי אגדה על התורה אמנם עודנה בכתובים, ונתקיים בו דברי חכמז"ל (זוהר ג' קלד) הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל וכו' ומצפים אנו אי"ה בקרב הימים למסור לבית הדפוס להפיצם בקרב ישראל, והוא אוד מוצל מאש שניצל בדרך נס ובדרך נפלא נתגלה לנו הכת"י, ומתוך שבח והודאה להשי"ת שאחרי הרבה שנים הגיעו אל כבוד זקני הרה"ח מו"ה אליעזר זאב הכהן קאהן נ"י ושמו מאוד לקראתו כמוצא שלל רב, וכפי שסיפר לנו כבוד זקניו נ"י נכד הגה"צ מוואלענדארף זצ"ל הוא מעט מזער שניצלו הכתבים שנאבדו בחורבן הגדול של קהלות ישראל בשנת תש"ד ותש"ה וחבל על דאבדין שהיו לנו הרבה קונטרסים גדולים כתי"ק של אא"ז מוואלענדארף זצ"ל ובשעת המלחמה נאבדו ר"ל.

זקיני זצ"ל נזכר גם בספר שנות דור ודור שיצא לאור ע"י כולל שומרי החומות לצדקת רמבה"נ לרגל דינער השנתית בשנת תשס"ח לפ"ק מדור רשימת גבאי כוללנו שהיה גבאי צדקה לרמבה"נ שם בעירו וואלענדארף, שם פרטי הרב מאיר הכהן, ושם הוריו הרב משה צבי, ומרת רייזיל, ונפטר כ"ב שבט תרס"ח לפ"ק.

וגם נזכר בספר כתב סופר על סוגיות הש"ס שיצא לאור ע"י בנו הגה"צ שר התורה מרן שמעון סופר זצ"ל אבדק"ק ערלוי יצ"ו וזלש"ק חידושים על סוגיא זו קבלתי מכבוד ידידי הרבני המופלג בתורה, ירא ה' מרבים תהלותו בסוד ישרים נודה לתהלה מאד נעלה כש"ת מו"ה שלמה הכהן קאהן נ"י מפק"ק ערלויא בנו של הרב הגאון החרף ובקי המפורסים לשם ולתהלה כש"ת מו"ה מאיר הכהן זצ"ל שהי' דיין בק"ק וואלענדארף יע"א שהעתיק מקונטרס רבו הקודש מרן בעל כתב סופר עכ"ל.

ואקוה בזה לעשות נחת רוח לנשמתו הטהורה שיהא שפתותיו דובבות בקבר, ובטוח אני בזאת שהי' לו לניח נפשא שזיכירו לטובה את נשמתו בדברי תורה שאומרים בשמו, וחידישים אלה נדפסים מעצם כתי"ל לראשונה לדובב שפתי ישנים וזכר צדיק לברכה.¹

שלמה הכהן קאהן

1 דברי תורה אלו נדפסים לזכות נשמת מו"ה דוד יודא ב"ר אברהם שלמה ע"ה גרינפעלד. נפטר י"ז אדר שני

סוגי' דהרהינו פסחים ל"א

שבה"ג תרנ"ה לפ"ק

מתנ"י, נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר, ואוקי לה הש"ס בהרהינו אצל הנכרי, וגם במעכשיו ואז אפי' הגיע הזמן הפרעון אחר פסח ג"כ מותר כן הוא שיטת הראב"ד ורא"ש, ור"ן הקשה ע"ז כיון דבידו לפדותו נימא הואיל כמו גבי חלה במגו דאי בעי מיתשיל עלה כדידי' דמי לעבור בבל יראה כמו כן נימא כאן.

ולענ"ד נראה להבין סברת הואיל ולמה באמת חייב בבל יראה משום סברת הואיל דעי בעי מיתשיל עלה הא סכ"ס עתה אינו שלו ואתה רואה של אחרים, ונ"ל שהוא כמו דאמר רבא לעיל דף ה' ע"ב לבני מחווא וכו' כיון דאילו מיגנב ואילו מיתביד ברשותיכו קאי ובעיתו לשלומי כדילכון דמי ואסור ואפי' למ"ד דבעלמא דבר הגורם לממון לאו כממון דמי שאני הכי דאמר רחמנא לא ימצא, חזינן דגבי חמץ אף דעתה אינו שלו ממש רק דיש אופן שיוכל להיות שלו אסרה התורה מקרא דלא ימצא א"כ ה"ה גבי חלה אף דעתה אינו שלו ממש אבל הואיל דיוכל להיות שלו ע"י שאלה אסור מקרא דלא ימצא כמו גבי דבר הגורם לממון, ומאן דלית לי' הואיל י"ל דס"ל שאינו גבי רבא דלאו בדידי' תלי' דאילו מיגנב ומיתביד לאו בדידי' תלי' ומש"ה שפיר חייב דיוכל לבא זמן שיהי' שלו לענין דחייב לשלם עבורו אבל גבי חלה בדידי' תלי' אי בעי מיתשיל עלה ואי בעי לא יתשיל ולא יהי' לעולם שלו ומש"ה לית לי' סברת הואיל וכעין סברה זו תמצא במקור חיים סי' ת"מ סק"ב ד"ה אכן עיי"ש.

מעתה כיון דכל סברת הואיל הוא משום דבר הגורם לממון י"ל דוקא כמו גבי גורם לממון דאינו חייב מקרא דלא ימצא דוקא בביתו של ישראל' דבביתכם כתוב אבל בביתו של נכרי אינו חייב ר"ל חמצו של נכרי בביתו של נכרי אף בקבל אחריות אינו עובר עיין מג"א ריש ס' ת"מ א"כ ה"ה משום הואיל ג"כ אינו חייב אלא דוקא בביתו אבל לא בביתו של נכרי. מעתה א"ש גבי חלה שפיר אמרי' דעובר משום הואיל משום שהוא בביתו אבל כאן דהרהינו אצל נכרי אין לחייבו משום הואיל כמו דאינו חייב משום גורם לממון וא"ש.

ובזה יש ליישב שיטת הרא"ש שכ' וז"ל: וכן נמי אם לא הרהינו אצלו אע"ג דא"ל מעכשיו לא גרע מחמצו של נכרי ברשות ישראל' והאחריות על ישראל' עכ"ל, והקשו האחרונים הא הרא"ש בעצמו מוכרח לומר דסיפא גבי ישראל' שהלוה את הנכרי איירי דלא קיבל ישראל' עליו אחריות וכמ"ש הרא"ש לקמן א"כ י"ל ברישא נמי למה לי במשכנו בידו, לוקי בלא אחריות ואמר לו מעכשיו א"כ הו"ל חמצו של גוי ביד ישראל' ולא קיבל ישראל' אחריות עיי' תומים סי' ע"ג ומקור חיים סי' תמ"א, ולמ"ש א"ש דבלא הרהינו ובביתו של ישראל' אף דא"ל מעכשיו מה בכך כיון דיש ביד ישראל' לפדות כל ימי פסח י"ל הואיל כקושי' הר"ן וכמו גבי חמצו של נכרי ממש אם הוא בביתו של ישראל' והאחריות על ישראל' דעובר מקרא דלא ימצא ה"ה כאן אף בלא אחריות כיון דבידו לפדותו שפיר עובר מקרא דלא ימצא ומדיוק מאוד לשונו של רא"ש שכתב דלא גרע מחמצו של נכרי ברשות ישראל' והאחריות על ישראל' ר"ל כמו גבי חמצו של נכרי והאחריות על ישראל' דאסור מקרא דלא ימצא כמו כן יש לאסור בלא הרהינו אף במעכשיו ובלא קיבל ישראל' אחריות מקרא דלא ימצא והיינו משום הואיל ובידו לפדות כקושי' הר"ן אבל אם הרהינו אצל נכרי וא"ל מעכשיו אף דבידו לפדות עכ"ז אין עובר משום הואיל כיון שהוא בביתו של נכרי ובלי קרא דלא ימצא בביתכם דוקא בביתכם אבל בביתו של נכרי לא כמו אם קיבל אחריות על חמצו של נכרי בביתו של נכרי, ומש"ה שפיר מתמה על שיטת הרמב"ם דס"ל אף בהרהינו אם לא הגיע הזמן קודם פסח אוסר וא"ש ע"ד נכון בעזה"ש.

ואחר הדברים האלו מצאנו ישוב נכון לשיטת הרמב"ם דס"ל דאף בהרהינו וא"ל מעכשיו צריך להיות שיהיה הזמן שקבע לו קודם הפסח אבל אם הזמן לאחר פסח אסור וטען הרא"ש הא לאביי דס"ל למפרע גובה אע"ג דבבית ישראל קאי אלא שאין אחריות על ישראל הוי כאלו כבר קודם הפסח בא ברשות נכרי וכ"ש לרבא דא"ל קני לך מעכשיו והרהינו אצל הנכרי דאשתכח דלמפרע הא קנין קנין גמור לנכרי.

ולמ"ש נלענ"ד להבין טעם פלוגתם אי למפרע גובה או מכאן ולהבא דלכאורה מה יענה אביי לסברת רבא דאמר כיון דאילו הוה לי' זוזי הוה מסליק להו בזוזי אישתכח דהשתא קא קני, ולענ"ד דתלי אי אמרי' דבר הגורם לממון כממון דמי אי לא, דהך סברת רבא דאמר אלו הוה לי' זוזי אינו אלא יהי' ממונו ממש אבל עכ"פ גורם לממון הוי דאולי לא יסלק אותו בממון ולא גרע מגורם לממון וי"ל דס"ל לאביי דבר הגורם לממון כממון דמי ומש"ה לא חש לסברת רבא דאמר אלו הוה לי' זוזי הוי מסלק לי' דאף מטעם סברא הנ"ל לא הוי ממונו ממש אבל לא גרע מגורם לממון ודבר הגורם לממון כממון דמי, אבל רבא ס"ל דברי הגורם לממון לאו כממון ושפיר אמר כיון דאלו הוה לי' זוזי וכו' כנ"ל נכון טעם פלוגתם, ואקדים מ"ש הט"ז סס"י ת"מ דאי אמרי' בכל התורה דבר הגורם לממון לאו כממון דמי רק גבי חמץ משום דכתיב לא ימצא כממון דמי ואתי קרא דביתכם דוקא אחידש שכתבה התורה היינו אלא ימצא דזה צריך להיות דוקא בביתכם אבל בחמצו של ישראל ממש אסור אף אם אינו בביתו של ישראל ומש"ה חמצו של ישראל בביתו של נכרי אף בקיבל הנכרי אחריות עבור ישראל אבל אי בכל התורה גורם לממון כממון א"כ בחמץ אינו שום חידש מבשאר ממון וכתבה התורה בביתכם קאי קרא דביתכם אכל חמץ אף אחמץ של ישראל ממש דהשתא אינו חילק בין ממונו ממש ובין גורם לממון דהא בכל מקום גורם לממון כממון דמי ומש"ה חמצו של ישראל בבית הנכרי מותר, וה"ה נמי חמצו של נכרי בבית ישראל פטור דבעי בתרתי לגירועתא דוקא, מעתה א"ש לאביי דס"ל למפרע הוא גובה וכפי מ"ש סברתי משום דס"ל גורם לממון כממון דמי א"כ בחמץ של נכרי בבית ישראל מותר כמ"ש הט"ז, אבל הרמב"ם דס"ל דגורם לממון לאו כממון דמי וקרא דביתכם לא קני רק אחידש דלא ימצא אבל לא על חמצו של ישראל אסור אף בביתו של נכרי א"כ כאן אף בהרהינו אצל נכרי וא"ל מעכשיו אסור מטעם הואיל כמ"ש הרב המגיד דדוקא אם לא הי' מעולם חמצו של ישראל רק מטעם אילו מינגב אזי יש למעט מקרא דביתכם אבל אם הי' חמץ של ישראל אף דעתה הוא של נכרי כיון דעכ"פ יוכל הישראל לפדות שפיר יש לאסור מטעם הואיל דגבי חמצו ממש שהי' פעם אחת של ישראל אם יש אופן שיוכל להיות של ישראל אסור אף בביתו של הנכרי, וא"ש.

מעתה הרא"ש לשיטתו דלית לי' סברת הט"ז כמו שתראה שם שפיר ס"ל דבהרהינו ובמעכשיו אף אם לא הגיע הזמן עד אחר פסח מ"מ פטור וכמ"ש ושפיר הקשה מאביי אבל הרמב"ם לשיטתו דס"ל כסברת הט"ז וכמ"ש הט"ז שם ליישב בסברתו שיטת הרמב"ם שפיר ס"ל דצריך שיבא הזמן פרעון דוקא קודם הפסח וא"ש.

יסוד העבודה היא שמחה והיפוכו ח"ו הוא עצבות

... אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל", הא למדת שהעבודה בשמחה ואי אפשר לעבוד את השם וכו' וכו' אלא מתוך שמחה.

(רמב"ם פ"ו מה' יו"ט הל' כ')